

Standhaftige oppfatninger av allmenningsretter i Verran

Anne Sigrid Haugset, TFoU
Erling Berge, CLTS/UMB

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Forhistorien:

www.tfou.no

- Verran cirka 1801: Proprietær Müller kjøper grunnen i Follafoss allmenning fra Kongen.
 - Lokalbefolkningen i området hadde diverse allmenningsretter, deriblant *retten til å fiske og jakte uten hund i allmenningen*.
 - Disse ble ikke påvirket av salget (Kongen kunne kun selge hva Kongen eide...)
- I dag vil mange si at det ikke lenger eksisterer slike rettigheter i Folla-skogen.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Problemstilling:

www.tfou.no

- Hvordan utviklet bygdefolkets jaktrett seg i Follafoss allmenning fra 1801?
- Hvordan har bygdefolket selv håndtert situasjonen, og hvilke oppfatninger finnes i dag?

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

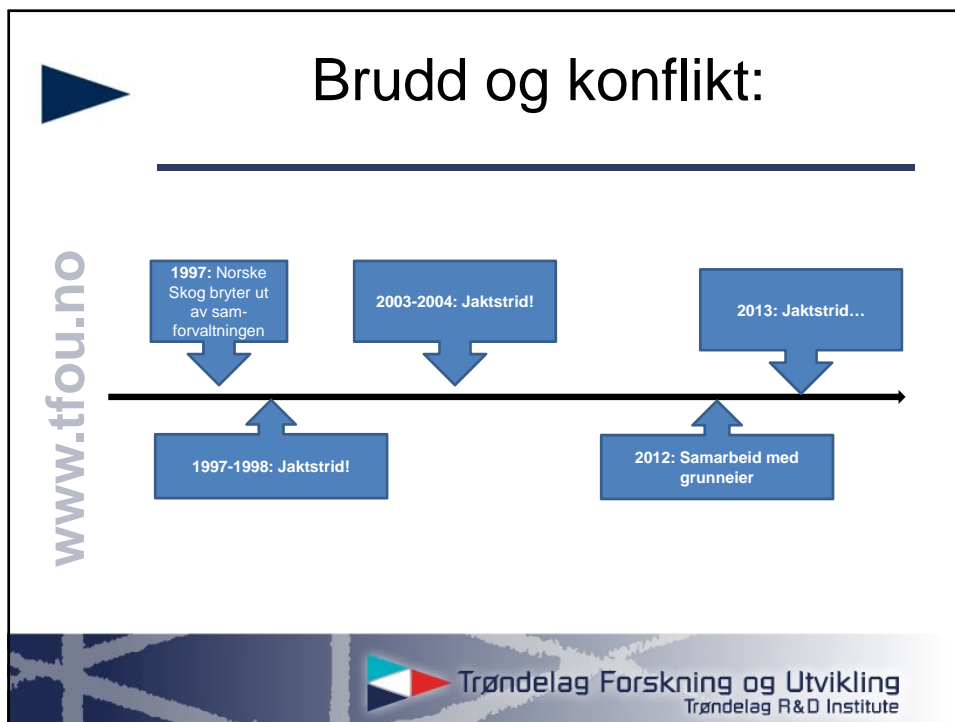
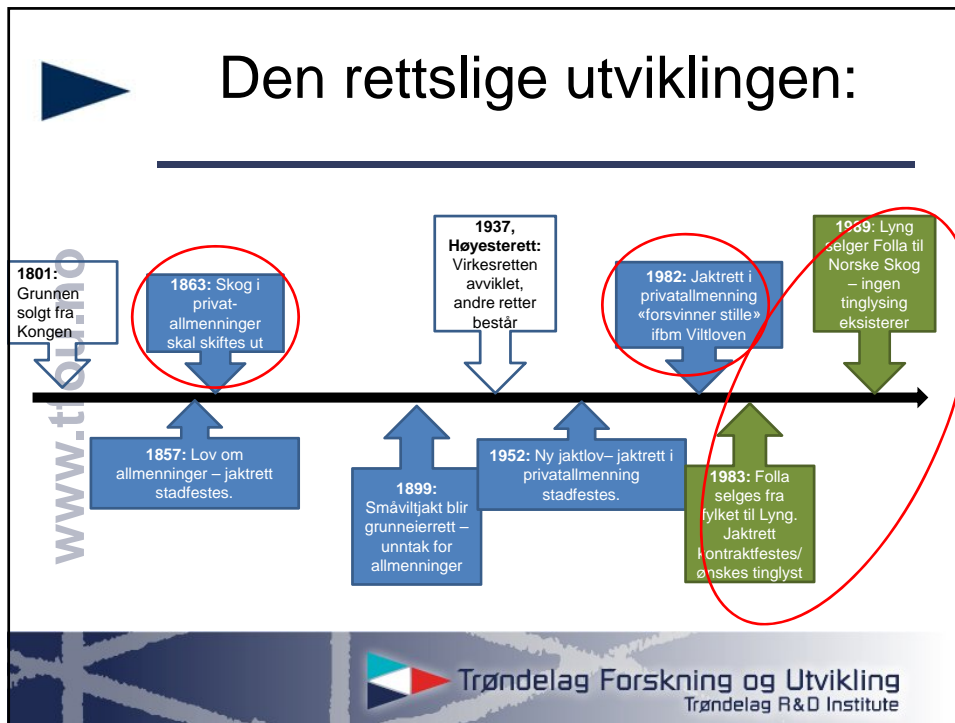
Datagrunnlag:

www.tfou.no

- Analyse av jus og utvikling i lovverket om privatallmenninger og lokalbefolkningens jaktrett i perioden 1800-2000 (Berge og Haugset 2013)
- Spørreundersøkelse til aktive brukere av området Follafoss privatallmenning i 2012 (Haugset og Berge 2013a)
 - 292 svar fra hyttefolk, medlemmer i Malm JFF, andre jegere, gårdbrukere med beite/bruksretter.
- Systematisk arkivsøk/innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1950-2012 (Haugset og Berge 2013b)
 - I alt 82 artikler – i hovedsak nyhetssaker – og noen annonser, lesebrev, lederartikler ect.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

1967-97: Malm jakt- og fiskeområde

www.tfou.no

- 1967-1997: Enighet om bygdefolkets jaktrett
 - Forvaltes av Malm jakt- og fiskeområde
 - Et robust sosioøkologisk system (Ostrom 2005)?
 - Klare grenser
 - Medvirkning fra de som berøres
 - Sammenheng mellom investering og høsting
 - Overvåkning
 - Anerkjennelse av retten til å forvalte/styre ressursen

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Jaktstriden bryter ut – 1997-98:

Utmarksstriden tilspisses

Leder i landstyreteiet for Verran ungdomslag, Ole Waade (t.v.), og leder i lokal jakt- og fiskeområde, Hans Brattås (t.h.), i et møte i forbindelse med den pågående striden om utmarksrettigheter i Verran.

VERVAN Striden mellom Norske Skog og bygdefolk i Verran om forvaltningen av den tidligere Fjellvassmyra ligger i ferd for å bli en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

En avisartikkel som beskriver striden om utmarksrettigheter i Verran.

Utmarksstriden i Verran

Det er stridskammeret overfor mot en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

STERKT MISFØRNØYD

Verre enn tidligere har det vært en utmarksstrid i Verran. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid. Det er det som er i ferd for å bli en utmarksstrid.

Jaktstriden blusser opp igjen 2003-2004:

Oppfordrer til ulovlig jakt

MALM: Jeger og fiskerforeningene går inn i dag. Den angriper som medlemmer til å jakte i Follafoss område all menning om å løse jaktkonflikten og gir sterke anbefalinger.

RETTIGHET
Fiskerforeningene har uttrykt sin støtte til jegerne som har fått lov til å jakte i Follafoss område. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

Rettighetsstrid blusser opp igjen

Kan bli rettsak

Det er en mulighet for at det kan bli en rettsak. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

Uheldig for hele Verran-samfunnet

Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

Utenbygds jegere utnytter konflikt

VERRAN: Utenbygdsboende jegere som aldri har hatt noen rettigheter i Follafoss almenning utnytter konflikten og sniker seg til gratis småviltjakt.

Jegere som bor utenfor Verran kommunegrenser utnytter konflikten mellom jegerne og fiskerforeningene. De sniker seg inn i området for å jakte uten å betale for det. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

Johansen poengterer at allmenningseierne gjelder boene i Malm og Berntstad, ikke malmenbygget som har flyttet til andre kanten av landet, og derfor ligger heller ikke jegerne fra andre kommuner i Trøndelag. Dessverre er det mange som har utnyttet den utrykkelige situasjonen. Det er folk som har flyttet opp her, men som har flyttet ut, og det er folk fra andre trønderiske kommuner som ikke har annet forhold til Verran å gjøre enn at de vil snike seg til gratis småviltjakt. Selv om de er samlet, er det vanskelig å gjøre noe med det, så lenge det ikke er noen forvaltning med oppsyn i området. Jeger- og fiskerforeningene har ingen politimyndighet. Det har vært ganske mye av dette. Det er faktisk kommet busslaster med «fremmede» jegere. Det har vært ganske mye av dette. Det er faktisk kommet busslaster med «fremmede» jegere. Det har vært ganske mye av dette. Det er faktisk kommet busslaster med «fremmede» jegere. Det har vært ganske mye av dette.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

www.tfou.no

...og i 2013:

Krangler om jaktrettigheter

VERRAN
Konflikten om jaktrettighetene i Follafoss området har nådd en gang på gang mellom jegerne og fiskerforeningene.

MALM
Jegerne og fiskerforeningene har uttrykt sin støtte til jegerne som har fått lov til å jakte i Follafoss område. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

RETTIGHET
Fiskerforeningene har uttrykt sin støtte til jegerne som har fått lov til å jakte i Follafoss område. Dette er et område som har vært i jaktkonflikt i mange år. Jegerne har fått lov til å jakte i området, men fiskerforeningene har vært mot dette.

Jegere i Verran, til høyre (f.v.): og Verran (f.v.) i Malmenbygget og jagerne i Malmenbygget i Verran.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Hva førte lokal motstand til?

www.tfou.no

- Norske Skog «ga opp» (uoffisielt)
 - Den som ville jakte, jaktet...
- Uklarhet rundt «hva som egentlig var rett»
 - Ulovlig jakt anmeldes og henlegges
- Mentale modeller i og utenfor Verran:
 - «David mot Goliat» - «arbeidsfolk mot kapitalen»
 - Verdikonflikt – vanskelig å «møtes»

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Hva mener folk i dag?

29. Hva mener du om dette når det gjelder Follafooss allmenning? * 30. Tror du folk flest i Verran er enig i at grunneier alene har jakt- og fiskerettighetene i Follafooss allmenning? Crosstabulation

Count

		30. Tror du folk flest i Verran er enig i at grunneier alene har jakt- og fiskerettighetene i Follafooss allmenning?			Total
		Ja	Nei	Vet ikke	
29. Hva mener du om dette når det gjelder Follafooss allmenning?	Grunneier har jakt- og fiskerettene	6	23	7	36
	Grunneier er ikke alene om å ha rettigheter	8	145	4	157
	Jeg har ingen mening om det	5	30	43	78
Total		19	198	54	271

42 prosent svarer dessuten at de vet om/kjenner noen som jakter uten jaktkort i allmenningen

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Oppsummering I:

www.tfou.no

- Lokalbefolkningen mistet *allmenningsrettighetene* sine til jakt i 1982
 - Paragrafen om privatallmenninger i Viltloven «forsvant uten debatt» – ansett som lite viktig?
 - Kom i skyggen av hele befolkningens tilgang til jakt?
- *Kontrakten* som ga lokalbefolkningen tilgang til jakt gjaldt fram til salg av eiendommen i 1989.
 - Rettigheten skulle tinglyses, men det var en teknisk/juridisk umulighet og den «forsvant i det stille» den også
 - Kom i skyggen av arbeidsplassene ved Folla-fabrikken?

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Oppsummering II:

www.tfou.no

- Kraftig og godt organisert lokal motstand «beslagla» området fra Norske Skog i en årrekke
- Politianmeldelse for ulovlig jakt ble henvist til sivil rettsapparat
- Ingen av partene har (til nå) tatt saken for retten...
- Halvparten av brukerne av området mener at flere enn grunneier har jaktrett.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

www.tfou.no

Man kan lure på...

- Ville ressursen (småviltbestanden) blitt ødelagt dersom bygdefolket hadde fått beholde storsamfunnets godkjennelse av jaktretten sin?
 - Stabil samforvaltning i Malm jakt- og fiskeområde i perioden i 30 år
 - Fredning av enkeltområder – samt hele terrenget i to år på 90-tallet da takseringer viste lite rype
 - Utenbygds jegere utnyttet sjansen i 2004 – fra CPR til open access?
 - Mange ulike meninger, datamaterialet gir oss kun indikasjoner.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

www.tfou.no

Ville avvikle privatallmenningene:

Man forsøkte fra 1857 å kvitte seg med eierformen privatallmenning – og skogdirektøren mente i 1909 at en hadde lyktes med det:

[Privatallmenninger] skulde i henhold til nævnte lovs §42, naar 20 aar efter lovens ikrafttræden var forløpet, deles mellom eierne og de bruksberettigede, enten deling ønskedes eller ikke. Den del av almenningen, som ved delingen er tildelt de bruksberettigede, skal ifølge skoglovens §38 behandles efter de regler som gjælder for bygdeallmenninger. **Da alle privatallmenninger, som kjendes, nu er delt, skal der ikke længre findes saadanne.**» (side 131 i Skogdirektøren. 1909. Skogvæsenets Historie. Utgitt i anledning av det offentlige skogvæsenets 50-årige virksomhet 1857-1907. I. Del Historik. Kristiania: Grøndahl & Sønns Boktrykkeri.)

Men det var ikke alle som greide å skifte ut/dele alle bruksretter og eiendomsretter som fantes i privatallmenningene.

LOV 1992-06-19 nr. 61: *Lov om opphevelse av og endringer i gjeldende lovgivning om allmenninger m.v.* gir departementet fullmakt til å lage bruksordninger for privatallmenninger.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

www.tfou.no

- Samtidig som privatallmenningen forsvinner stille ut av minnet, fester det seg et bilde av allmenningsrett som noe som ligger **til gårdsbruk som del av ressursgrunnlaget for tradisjonell drift.**
- Andre rettigheter i allmenningen som f. eks bruk av vasskraft/vindkraft til elektrisitetsproduksjon, fiske og jakt er «ikke mulig» å tenke på som allmenningsretter.

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

www.tfou.no

- Jaktrett i privatallmenning for lokalsamfunnet kommer under dobbel skvis:
 - 1) privatallmenning «finnes ikkje lenger»; og
 - 2) om den finnes, så kan ikke jakt være en allmenningsrett for lokalsamfunnet
- Jaktrettighetene forsvant nok «stille ut bakdøra» formelt – men skapte atskillig rabalder lokalt!

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute

Referanser:

www.tfou.no

- Berge, E. og Haugset, A.S. 2013. *Local ideas about rights of common in the context of a historical transformation from commons to private property*. Arbeidsnotat 2013:A14. Steinkjer/Ås: Trøndelag Forskning og Utvikling AS og Center for Land Tenure Studies, UMB.
- Haugset, A. S og Berge, E. 2013b. *Jakt- og fiskerett i Follafoss allmenning. Basert på innholdsanalyse av artikler i Trønder-Avisa 1965-2012*. Arbeidsnotat 2013:A11. Steinkjer/Ås: Trøndelag Forskning og Utvikling AS og Center for Land Tenure Studies, UMB.
- Haugset, A. S. og Berge, E. 2013a. *Lokal sedvane i bruken av utmarka i Verran*. Arbeidsnotat 2013:A1. Steinkjer/Ås: Trøndelag Forskning og Utvikling og Center for Land Tenure Studies, UMB.
- Alle disse notatene finnes på CLTS og TFOU sine nettsider for de som er interessert:

www.tfou.no eller www.umb.no/clts

Trøndelag Forskning og Utvikling
Trøndelag R&D Institute